

Л.Ф. СОКОЛЕНКО*

(Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка, м. Суми, Україна)

Цифровізація як вектор розвитку економічних систем та модернізації системи бухгалтерського обліку

В сучасному світі цифрові технології змінюють бізнес та ланцюги створення доданої вартості, змінюючи природу взаємодії бізнесу та його стейкхолдерів. Це вимагає модернізації системи бухгалтерського обліку, оновлення її інструментарію, цифровізації інформаційних систем комунікацій. Метою статті є аналіз стану та проблем використання інструментів цифровізації в діяльності вітчизняних суб'єктів господарювання та окреслення напрямів модернізації системи бухгалтерського обліку в умовах цифровізації. Розкрито нормативно-правові засади побудови цифрової економіки в Україні. Здійснено аналіз використання комп'ютерів та мережі Інтернет вітчизняними підприємствами в процесі їх господарської діяльності. Визначено, що цифровізація сфер суспільного життя та економіки є еволюційним кроком у розвитку глобалізованого суспільства. Цифровізація є середовищем та засобом перебігу економічних процесів, який трансформує процеси суспільного відтворення. Доведено, що в умовах розвитку цифрової економіки компанії, споживачами послуг яких є населення, зобов'язані цифровізувати свою діяльність або принаймні її значну частину. Однак, компанії не зможуть цифровізувати власні бізнес-процеси та максимізувати прибутки «цифрового» вектору діяльності без розуміння специфіки трансформації середовища, у якому споживачі та клієнти роблять усвідомлений вибір, оцінюють та придбають товари, споживають послуги, отримують доступ до суспільних благ, реалізують права та отримують інформацію для ухвалення рішень. Обґрунтовано, що система бухгалтерського обліку як базис управління бізнес-процесами повинна бути модернізована у концептуальній єдності з процесами цифровізації. Сформульовано вектори модернізації системи бухгалтерського обліку в умовах цифровізації, зокрема: удосконалення матеріально-технічної, електронно-інформаційної та інституційної підтримки системи бухгалтерського обліку; ідентифікація суб'єктів бухгалтерського обліку та формалізація їх повноважень в умовах цифровізації; формування професійних цифрових компетенцій та етичних норм фахівців з обліку; інтеграція напрямів цифровізації у стратегічні та тактичні цілі компанії.

Ключові слова: цифровізація, цифрова економіка, сфера послуг, хмарні сервіси, організація бухгалтерського обліку.

DOI [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2019-3\(85\)-40-48](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2019-3(85)-40-48)

L.F. SOKOLENKO

(Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko, Sumy, Ukraine)

Digitalization as a Vector of Economic Systems Development & Accounting System Modernization

In today's world, digital technologies are changing the business and value chains, changing the nature of the interaction between the business and its stakeholders. This requires modernization of the accounting system, updating its tools, digitalization of information communication systems. The purpose of the article is to analyze the status and problems of using digitalization tools in the activities of Ukrainian business entities and to determine the directions of modernization of the accounting system. The regulatory framework for building a digital economy in Ukraine was disclosed. The analysis of the use of computers, cloud services and the Internet by Ukrainian enterprises in the process of their economic activity was carried out. It was determined that the digitalization of the spheres of public life and economy is an evolutionary step in the development of a globalizing society. Digitalization is the medium and means of the course of economic processes, which transforms the processes of social production. It was proved that in the context of the development of the digital economy of the company are obliged to spend their activities digitally, or at least a significant part thereof. However, companies will not be able to carry out the business processes digitally and maximize the profits of the "digital" vector of activity without understanding the specifics of transforming the environment in which consumers and customers make informed choices, evaluate and purchase goods, consume services, gain access

* Соколенко Людмила Федорівна, доцент кафедри бізнес-економіки та адміністрування Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка (м. Суми), кандидат економічних наук, доцент.

Бухгалтерський облік

to public goods, exercise rights and receive information for decision making. It was proved that the accounting system as a basis for managing business processes should be modernized in conceptual unity with digitalization processes. The vectors of modernization of the accounting system in the context of digitalization were formulated, in particular: improving the material, technical, electronic information and institutional support of the accounting system; identification of accounting entities and formalization of their authority in the context of digitalization; the formation of professional digital competencies and ethical standards for accountants; the integration of digitalization in the strategic and tactical goals of the company.

Keywords: digitalization, digital economy, services and goods, cloud services, organization of accounting.

Постановка проблеми. Технології завжди формували та змінювали способи суспільного виробництва, трансформуючи не тільки промисловість та її галузеву структуру, а й сферу аграрного виробництва та послуг. Складність цих перетворень, вплив, який вони мали на вектори та темпи розвитку економіки, були визначальними для становлення економік країн світу, їх переходу від індустріального до постіндустріального етапу розвитку. Лідери бізнесу у всіх секторах економіки стикаються зі стратегічними наслідками цих перетворень, а розвиток цифрових технологій змінює сам бізнес, віртуалізуючи ланцюги створення доданої вартості та змінюючи природу взаємодії бізнесу та його стейкхолдерів.

Це спричиняє і зміни у системі бухгалтерського обліку, ставлячи нові вимоги до її модернізації, оновлення інструментарію, цифровізації систем інформаційних комунікацій. Проте, в практичній діяльності такі трансформації ускладнені юридичними, матеріально-технічними та компетентнісними обмеженнями, що і зумовлює актуальність представленого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання цифровізації у секторі послуг розкриті у наукових працях таких зарубіжних дослідників, як Дж. Хайдемманн (Heidemann J.), С. Маштер (Muschter S.), К. Рох (Rauch C.) [3], М. Густафсон (Gustafsson M.), В. Елін (Elin W.) [2], Х. Маргетт (Margetts H.), П. Данліві (Dunleavy P.) [4], В.М. Орлова, Я.В. Гапанович [7], Г.Г. Чмерук, В.Р. Краліч, І.А. Бурлакова [11], К.М. Краус, Н.М. Краус, О.П. Голобородько [6] та інші. Зокрема, ними вивчаються питання суспільного сприйняття та значення електронних сервісів для розвитку громадянського суспільства та поліпшення соціально-економічних умов життя населення. Їх науковий доробок став базисом виявлення проблемних питань даного дослідження.

Метою статті є аналіз стану та проблем використання інструментів цифровізації в діяльності вітчизняних суб'єктів господарювання та окреслення напрямів модернізації системи бухгалтерського обліку в умовах цифровізації.

Виклад основного матеріалу. У питаннях побудови цифрового суспільства та активізації використання засобів цифровізації бізнесом та населенням не стала виключенням і Україна. Зокрема, у ще в 2015 році було прийнято ряд документів, які були першим кроком на шляху до цифровізації окремих адміністративних та економічних процесів: Закон України «Про електронну комерцію» від 03.09.2015 р. № 675-VIII та Постанова Кабінету Міністрів України від 21 жовтня

2015 р. № 835 «Про затвердження Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних». Першим документом закладено підвалини для правового регулювання правових відносин у сфері електронної комерції під час вчинення електронних правочинів. Прикладний характер мають положення другого документа, оскільки саме він формулює вимоги до формату та структури наборів даних, які підлягають оприлюдненню як відкриті дані, визначає їх перелік, періодичність оновлення та власне порядок такого оприлюднення. При цьому не менш важливим було прийняття Закону України «Про електронні довірчі послуги» від 05.10.2017 р. № 2155-VIII, який створив нормативно-правовий базис реалізації проектів, пов'язаних з цифровізацією правочинів у всіх сферах суспільного життя, ідентифікації користувачів системи електронних послуг.

Разом з тим відзначимо, що концептуалізація засад побудови цифрової економіки відбулася пізніше – із прийняттям Проекту Закону України «Про цифровий порядок денний України» від 03.09.2017 р. [10]. Даний проект визначає сфери застосування цифровізації, конкретизуючи зокрема її відмінності від інформатизації. Однак, досить декларативними є положення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та план заходів щодо її реалізації [8], що конкретизовані у Проекті Цифрової адженди України [9].

Вивчення національної системи регулювання сфери електронних послуг, зокрема питань цифровізації суспільно-економічних та інших відносин, встановило, що частково такі правовідносини регулюються також іншими документами, ухваленими у різний час. Відзначимо, що ці документи містять ряд неузгодженостей, оскільки не базувалися на єдиних концептуальних засадах цифровізації: Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» від 07.11.2018 р. № 851-IV; Закон України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» від 19.04.2014 р. № 80/94-ВР; Закон України «Про телекомунікації» від 16.07.2019 р. № 1280-IV; Закон України «Про електронні довірчі послуги» від 05.10.2017 р. № 2155-VIII; Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» від 07.02.2019 р. № 2346-III; Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 07.02.2019 р. № 2664-III; Закон України «Про захист персональних даних» від 30.01.2018 р. № 2297-VI. Крім того, в даній сфері застосовується ряд міжнародних договорів України, обов'язкове виконання яких було дозволене Верховною Радою України.

Таблиця 1

Частка підприємств, які використовували комп'ютери, та кількість працівників, які використовували комп'ютер
(в т.ч. з доступом до Інтернет) у 2018 р.

Галузі економіки (види економічної діяльності)	Частка підприємств, які використовували комп'ютери, %		Частка підприємств, що використовували окремі види мереж, %			Частка середньої кількості працівників, які використовували комп'ютер, %	
	%	В т.ч. із доступом до Інтернет, %	локальна комп'ютерна мережа (LAN)	мережа Інтернет	мережа Екстранет	%	В т.ч. із доступом до Інтернет, %
Усього	95,5	98,1	59,7	65,7	8,8	32,8	82,6
Переробна промисловість	95,7	98,1	64,7	68,6	14,6	26,8	71,7
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	97,1	99,3	54,5	66,1	3,9	32,9	66,3
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	97,4	98,5	50,9	62,5	5,1	19,5	84,6
Будівництво	96,0	98,2	64,2	68,1	10,8	25,5	95,4
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	96,9	98,6	56,1	65,3	7,8	48,7	87,2
Транспорт, складське господарство, пошта та кур'єрська діяльність	94,7	97,7	53,7	66,3	8,6	17,8	85,5
Тимчасове розмішування й організація харчування	91,6	97,5	75,0	71,0	21,8	24,1	91,2
Інформація та телекомунікації	97,6	99,3	53,4	62,8	6,1	78,7	92,2
Операції з нерухомим майном	94,6	97,0	69,8	67,1	12,1	31,9	93,4
Професійна, наукова та технічна діяльність	97,4	98,1	50,5	63,9	7,3	69,2	87,6
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	89,3	96,9	80,0	73,8	16,9	24,7	94,0
Надання інших видів послуг	97,0	98,5	59,7	65,7	8,8	80,0	98,1

Джерело: зведено та проаналізовано автором за даними Державної служби статистики України [5].

Разом з тим, активність використання засобів цифровізації та навіть інформатизації бізнес-процесів залишається досить низькою. Так, кількість підприємств України, які використовували комп'ютери упродовж року, та середня кількість працівників, які використовували комп'ютер, залишається вкрай низькою. За даними Державної служби статистики України, у 2018 році лише 4,5 % підприємств не використовували комп'ютери, при цьому лише 32,8 % їх працівників використовували комп'ютер у своїй діяльності. Ця частка різнилася за галузями економіки (табл. 1).

Як бачимо, не зважаючи на значну частку підприємств, що використовували комп'ютери та мали доступ до мережі Інтернет (за галузями національної економіки вона варіюється від 96,9 % до 99,3 %), частка працівників, що користувалися комп'ютерами при виконанні посадових обов'язків, є нерівномірною. Вона складає від 17,8 % у сфері транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності до 78,7 % у сфері інформації та телекомунікації. При цьому в середньому по Україні один працівник з п'яти не має доступу до мережі Інтернет. Це свідчить про різний ступінь автоматизації і цифровізації процесів виконання

трудових функцій, що знижує потенційно динамічність обробки даних, пошуку та поширення інформації, проведення розрахунків та використання замовлень.

Проаналізовані вище показники використання комп'ютерів при виконання посадових обов'язків працівниками підприємств України також відрізняються у підприємствах різного розміру. З одного боку, питання тут стоїть у різному рівні матеріально-технічного забезпечення робочих місць, проте, важливими є також стратегічне бачення керівництва підприємства щодо інформатизації та цифровізації бізнес-процесів підприємства.

Зокрема, для цих цілей нами проаналізовано напрями використання мережі Інтернет в цілому в діяльності підприємств України у 2018 році. На рис. 1 можемо спостерігати майже повну залученість підприємств всіх розмірів до послуг електронних скриньок та електронного банкінгу, що є очевидним, виходячи зі зручності та поширеності цих сервісів.

Майже двократний розрив спостерігається у таких напрямках використання Інтернет, як здійснення цифрових телефонних дзвінків та відео-конференцій, доступ до інших фінансових послуг, а також здійснення операцій з органами державної влади.

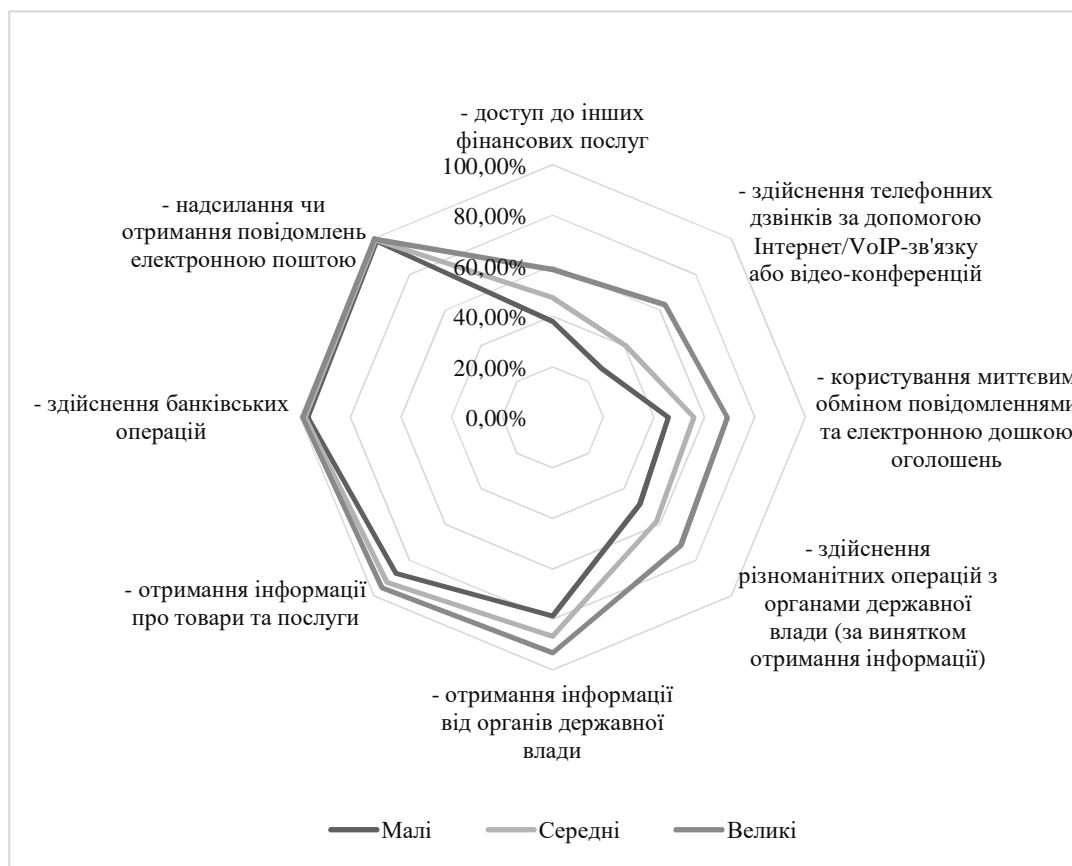

Рис. 1. Напрями використання мережі Інтернет підприємствами України у 2018 р.

Джерело: розраховано та побудовано автором за даними Державної служби статистики України [5].

Проте, цифровізація означає зміну формату взаємодії між економічними суб'єктами, елементом якої є взаємодія компанії зі споживачами та іншими стейкхолдерами. Тому окрема увага в ході дослідження була приділена вивченню напрямів використання веб-сайтів вітчизняними компаніями (візуалізовані показники наведені на рис. 2. Зокрема, найбільше підприємства користуються посиланнями

на веб-сайт підприємства у соціальних мережах (31,6 % малих, 41,8 % середніх та 60,2 % великих підприємств), що пов'язано з цифровізацією інструментів маркетингових стратегій сучасних компаній та розширення їх доступу до цільової категорії споживачів товарів та послуг через технології SMM (Social media marketing).

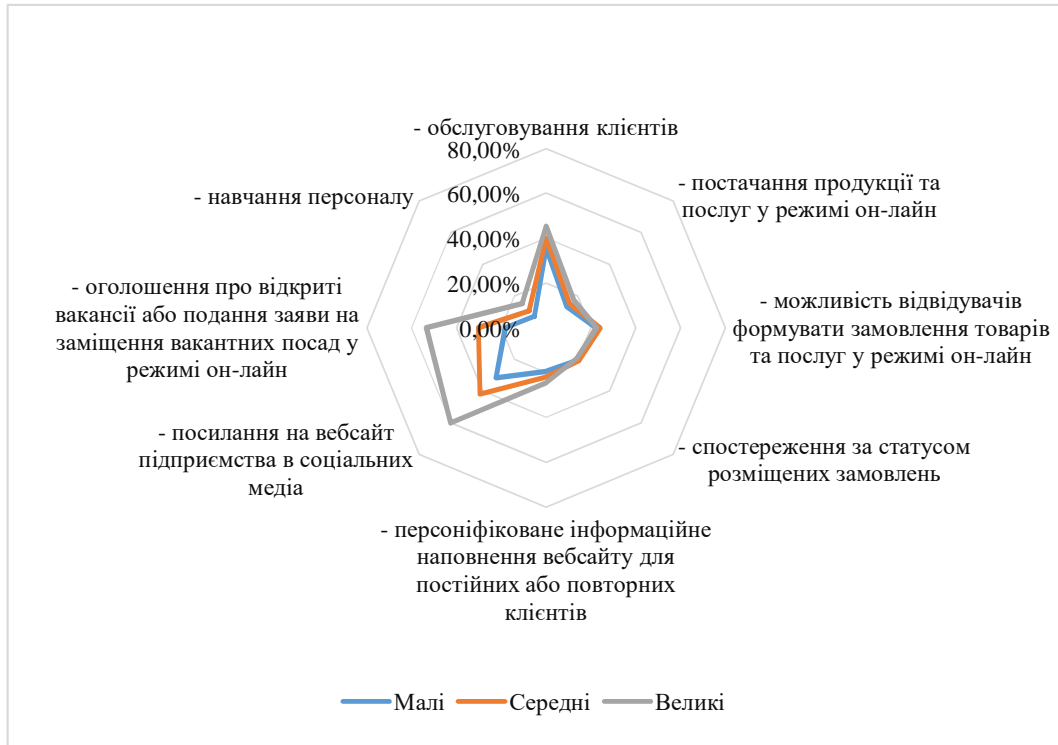

Рис. 2. Можливості веб-сайту підприємств України при використанні мережі Інтернет (у 2018 р.)

Джерело: розраховано та побудовано автором за даними Державної служби статистики України [5].

На другому місці для суб'єктів малого та середнього підприємництва стоїть використання веб-сайту для обслуговування клієнтів, що набуває особливого значення в умовах майже цілодобового доступу населення до гаджетів та персоналізації користувацького інтерфейсу. Це здійснюють 35,5 % малих, 40,1 % середніх та 45,3 % великих підприємств. Великі компанії через власний веб-сайт реалізують функції пошуку персоналу, зокрема, через оголошення про відкриті вакансії або подання заяви на заміщення вакантних посад у режимі он-лайн (53,4 % великих підприємств). Найменш популярними напрямками стали постачання продукції та послуг у режимі он-лайн та навчання персоналу.

Зазначимо, що можливості передачі та обробки даних, цифровізації окремих бізнес-процесів підприємства можуть бути реалізовані у цифровому середовищі за допомогою «хмарних» сервісів (cloud services). Дослідження показників використання окремих з них підприємствами України проведено за даними Державної служби статистики України у 2018 р. Так, лише 22 % підприємств, що мають доступ до мережі Інтернет, використовують «хмарні» сервіси. Із них 65 %

користуються послугами електронної пошти, 62 % – «хмарними» сховищами, 44 % – «хмарними» базами даних і лише 41 % – «хмарними» офіційним програмним забезпеченням (рис. 3).

Зростання доступності таких технологій, як смартфон та портативний комп'ютер, штучний інтелект, «хмарні» сервіси та платформи, різко змінює спосіб взаємодії суб'єктів економічних та інших відносин.

Розвиток інформації та телекомунікацій фундаментально забезпечила інфраструктура (доступ, взаємозв'язок та застосування), яка сприяє цифровізації всіх сфер життя, тому значна частка потенційної цінності, що виникає внаслідок цифровізації глобальної економіки, залежить від телекомунікаційної галузі, яка забезпечує важливу інфраструктуру, розвиток додатків та програмного забезпечення, що сприяє підвищенню продуктивності в багатьох сферах суспільного життя.

Послуги є ключовою сферою цифрової трансформації, проте, значення цифровізації дотепер не було дослідження для окремих секторів послуг, крім електронної комерції та банкінгу.

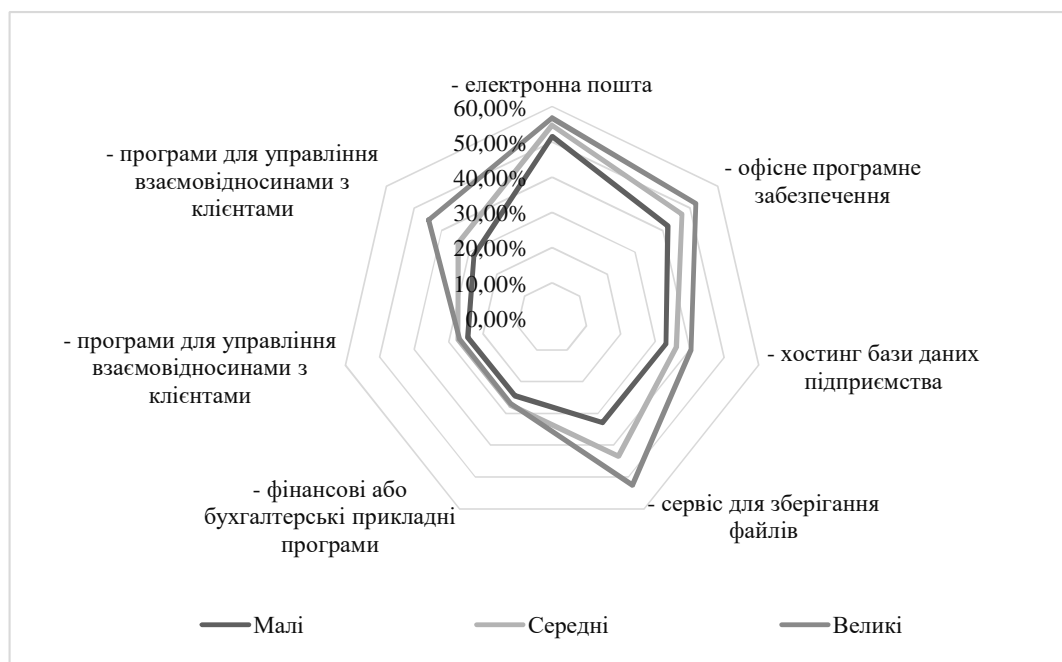

Рис. 3. Використання послуг хмарних обчислень підприємствами України у 2018 р.

Джерело: розраховано та побудовано автором за даними Державної служби статистики України [5].

Не зважаючи на те, що галузева структура як глобальної, так і національних економік стикається з викликами мінливого економічного, технічного та інституційного середовища, втілення концепції цифровізації у всі бізнес-процеси та економічні відносини дозволить подолати інституційні «пастки» неможливості всеохопного використання сучасних «хмарних» та інших цифрових технологій населенням та суб'єктами господарювання.

Скорочення обсягів доходів, отриманих у традиційній «нецифровій» формі, вимагає від компанії придивитися до нового цифрового формату бізнес-моделі. Отже, компанії не зможуть цифровізувати власні бізнес-процеси та максимізувати прибутки «цифрового» вектору діяльності без розуміння специфіки трансформацій середовища, у якому споживачі та клієнти роблять усвідомлений вибір, оцінюють та придбають товари, споживають послуги, отримують доступ до суспільних благ, реалізують права та отримують інформацію для ухвалення рішень.

Вважаємо, що в цих умовах компанії, споживачами послуг яких є населення, зобов'язані цифровізувати свою діяльність, принаймні її значну частину, виходячи з наступних міркувань.

По-перше, цифровізація послуг та окремих сервісів дозволяє персоналізувати ці послуги (процеси кастомізації), максимізувати час доступу споживача до них, що знизить навантаження на системи роботи з клієнтами, підвищить оперативність та зручність проведення операції, а також в цілому сприятиме зростанню задоволеності споживача. Так, за словами К.М. Краус, Н.М. Краус та О.П. Голобородько, «загальною закономірністю проектів цифрової економіки є орієнтація на конкретного споживача і

всебічне використання інформації як рушійного ресурсу, врахування конкретних особливостей конкретного споживача в конкретному місці, і світове використання технологій цифрових трансформацій реальних бізнес-процесів» [6].

На цьому ж наголошують Г.Г. Чмерук, В.Р. Краліч та І.А. Бурлакова: «ще одна характеристика цифрової економіки – персоналізація клієнта. Персоналізація означає, що клієнти отримують індивідуальні продукти і досвід від своїх улюблених брендів, коли і де вони хочуть» [11].

По-друге, в умовах цифровізації переосмислюється модель взаємодії компанії зі споживачами. Дослідники зазначають, що «зв'язування активів, постачальників, працівників та зацікавлених сторін за допомогою бездротового зв'язку на базі цифрових платформ дає змогу людям приймати рішення, засновані на даних, тим самим підвищуючи безпеку, ефективність і наочність на підприємстві» [11]. Зокрема, не тільки розширюється інформаційний потік між компанією, споживачами, а також іншими стейкхолдерами, але й формуються фінансові потоки, створюється середовище інтерактивної взаємодії завдяки інтегрованим програмним рішенням, персоналізованим користувацьким інтерфейсам, збереженню та оперативному використанню історії такої взаємодії.

По-третє, в цих умовах цифровізоване та персоналізоване середовище надання послуг, яке передбачає введення та надання дозволів на обробку персональних даних, дозволяє здійснювати правочини у формі згоди з умовами надання послуг тощо.

І насамкінець, цифровізація середовища надання послуг та використання «хмарних» сервісів дає змогу модифікації та розширення інструментальних можливостей відповідного цифрового простору, а

онлайн-формат сприяє їх фрагментарному або миттєвому впровадженню, зміні умов використання.

В.М. Орлова та Я.В. Гапанович відзначають, що «зважаючи на нормативно-правові аспекти функціонування сфери цифрової економіки, наявний перелік понять та категорій, до складників архітектури цієї сфери слід віднести такі сектори: нормативно-правовий; відкритих даних; електронних технологій (ідентифікація, аутентифікація, блокчейн, хмарних обчислень та когнітивних технологій тощо); криптографічного захисту інформації; Інтернет-реклами; електронних ресурсів; електронного менеджменту (контролінг; CRM; електронний документообіг; е-системи управління проектами); е-навчання персоналу та підготовки фахівців [7, с. 93-94]». Це сприяє швидкій трансформації форми доступу до інформації та баз даних щодо клієнтської взаємодії, захисту даних, створення середовища, безпечного для здійснення операцій.

Водночас, важливим вектором цифровізації суспільства, який є якраз найбільш актуальним для проблематики даного дослідження, є цифровізація публічних послуг (або поширення електронних громадських сервісів). «Громадяни повинні потребувати або бажати, і бачити чіткі вигоди від використання електронних засобів масової інформації та сервісів, а не більш традиційних засобів комунікації чи трансакцій», – відзначають Х. Маргетт (Margetts H.) та П. Данліві (Dunleavy P.) [4]. Далі в своєму дослідженні вони розвивають думку про те, що «переваги громадян від електронного урядування можна досягти за допомогою стимулів для їх заохочення до використання електронних послуг. «Якщо уряд може скоротити витрати, надаючи послуги в електронному вигляді, – пишуть дослідники, – він повинен прагнути максимального зменшення витрат для громадян, що, в свою чергу, знизить витрати на надання державних послуг» [4].

Інший підхід пропонують М. Густафсон (Gustafsson M.) та В. Елін (Elin W.) [2], вказуючи, що «публічні електронні послуги повинні розглядатися з точки зору легітимності <...>. Якщо державні електронні послуги будуть визнані безпечними та надійними, це сприятиме побудові їх стійкої легітимності» [2]. На нашу думку, побудові легітимності публічних електронних сервісів сприяє надійність інфраструктури їх надання та підтримки, а також інституційне середовище забезпечення безпеки персональних даних.

Як зауважують Дж. Хайдемманн (Heidemann J.), С. Маштер (Muschter S.) та К. Рох (Rauch C.) [3], «хоча електронні послуги допомагають урядам багатьма способами – наприклад, підвищуючи ефективність роботи служб або дозволяючи громадянам брати участь у демократичних процесах, – на сьогоднішній день рівень використання електронних послуг громадян все ще відстає від очікувань у багатьох країнах» [3]. Ці ж тенденції були проаналізовані нами вище за даними Digital Economy and Society Index [1].

Описані вище умови цифровізації світової економіки та національних економік, а також відповідні процеси цифровізації бізнес-процесів компанії вимагають переосмислення особливостей теорії, методології та організації бухгалтерського обліку, та прикладних аспектів реалізації його можливостей, адже саме система обліку здатна формувати масиви інформації, які слугують цілям цифровізації бізнес-процесів.

Базуючись на логіці розвитку інноваційного підприємництва в умовах цифровізації, вважаємо за доцільне покласти їх в основу концептуалізації системи бухгалтерського обліку в умовах цифровізації. У табл. 2 продемонстровано авторське бачення модернізації системи бухгалтерського обліку у контексті її зв'язку з концептуальними елементами цифровізації.

Таблиця 2

Логічний зв'язок елементів цифровізації з напрямками модернізації системи бухгалтерського обліку

Елемент цифровізації*	Вектори модернізації системи бухгалтерського обліку**
Digital (цифрове) середовище	1. Удосконалення системи матеріально-технічної та електронно-інформаційної підтримки функціонування системи бухгалтерського обліку. 2. Створення інституційного середовища реалізації функцій системи бухгалтерського обліку у цифровому середовищі підприємства
Digital (цифрове) управління	1. Урегулювання системи повноважень суб'єктів щодо використання цифрових засобів системи бухгалтерського обліку. 2. Створення належного нормативно-правового поля ідентифікації суб'єктів ведення бухгалтерського обліку та стейкхолдерів для доступу до інформаційного масиву відкритих даних, а також ідентифікація їх подальшого використання
Digital (цифрова) культура	1. Формування компетенцій фахівців з бухгалтерського обліку щодо виконання облікових процедур у цифровому середовищі. 2. Підтримка системи дотримання професійної етики суб'єктів організації та ведення бухгалтерського обліку відповідно до умов бізнес-процесів та трансформації форм комунікації зі стейкхолдерами
Digital (цифрова) стратегія	1. Імплементация завдань цифровізації бізнес-процесів підприємства та зокрема його інформаційних системи у наскрізну стратегію підприємства. 2. Адаптація стратегічних та тактичних цілей цифровізації бізнес-процесів до тенденцій масштабування бізнесу, його інтернаціоналізації

* Прийнято за Швиданенко Г.О., Теплюк М.А. [12, с. 90]. ** Визначено автором.

Джерело: побудовано автором.

Таким чином, вказані вектори модернізації системи бухгалтерського обліку в умовах цифровізації економіки сприятимуть побудові сучасного інформаційного забезпечення управління бізнес-процесами.

Висновки. Представлене дослідження процесів цифровізації в Україні дозволило дійти наступних висновків.

Цифровізація сфер суспільного життя, в т.ч. економіки, не є недосяжною або ілюзорною, це є логічний крок на шляху розвитку глобалізованого суспільства. Вона стає одночасно і середовищем, і інструментом перебігу економічних процесів, забезпечуючи трансформацію складних систем відносин суспільного відтворення. Саме цифровізація переформатовує відносини економічних суб'єктів, віртуалізує їх, динамізуючи самі економічні процеси.

Країна у забезпеченні власної конкурентоспроможності повинна ставити стратегічні цілі досягнення цифровізації. Однак, до мотивів належить також і підвищення рівня життя населення через розширення доступу до суспільних благ та покращення процесів надання адміністративних послуг, а також розбудова громадянського суспільства, адже цифровізація забезпечуватиме можливості волевиявлення громадян.

Враховуючи, що система бухгалтерського обліку становить базис управління бізнес-процесами, її модернізація повинна здійснюватися у концептуальній єдності з процесами цифровізації. У зв'язку з цим векторами модернізації системи бухгалтерського обліку в умовах цифровізації є:

- удосконалення матеріально-технічної, електронно-інформаційної та інституційної підтримки системи обліку;
- ідентифікація суб'єктів бухгалтерського обліку та формалізація їх повноважень в умовах цифровізації;
- формування професійних цифрових компетенцій та етичних норм фахівців з обліку;
- інтеграція напрямів цифровізації у стратегічні та тактичні цілі компанії.

4 Список використаних джерел

1. Digital Economy and Society Index. URL: <https://digital-agenda-data.eu/datasets/desi/visualizations>
2. Gustafsson M., Elin W. Safe Online e-Services Building Legitimacy for E-government. A Case Study of Public E-services in Education in Sweden. *JeDEM-eJournal of eDemocracy and Open Government*. 2014. Vol. 5. №. 2. P. 155-173.
3. Heidemann J., Muschter S., Rauch C. How to Increase Public E-Services Usage in Governments – A Case Study of the German Federal Employment Agency. *ECIS*. 2013. Paper 128. URL: http://aisel.aisnet.org/ecis2013_cr/128
4. Margetts H., Dunleavy P. Better Public Services through e-government. Academic Article in support of Better Public Services through e-government. 2002. URL: <http://eprints.lse.ac.uk/21645/>

5. Використання інформаційно-комунікаційних технологій на підприємствах у 2018 році / Державна служба статистики України. 2018. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/zv/ikt/vikt2018_u.xls

6. Краус К. М., Краус Н. М., Голобородько О. П. Цифрова економіка: тренди та перспективи авангардного характеру розвитку. *Ефективна економіка*. 2018. №. 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6047>

7. Орлов В. М., Гапанович Я. В. Алгоритми цифрової економіки в процесі дистанційного навчання. *Економіка і суспільство*. 2018. Випуск №17. С. 90-97.

8. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.01.2018 р. № 67-р. / Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80>

9. Проект Цифрової адженди України / Офіційний сайт Торгово-промислової палати України. URL: <https://ucco.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>

10. Проекту закону України «Про цифровий порядок денний України» від 03.09.2017 р. / Верховна Рада України. URL: <http://portal.rada.gov.ua/uploads/documents/40009.pdf>

11. Чмерук Г. Г., Краліч В. Р., Бурлакова І. А. Деякі аспекти цифрової трансформації підприємств. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 34. С. 97-101. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2018_34_21

12. Швиданенко Г. О., Теплюк М. А. Сучасні тренди розвитку інноваційного підприємництва. *Економіка та держава*. 2018. №. 5. С. 89-92.

4 References

1. Digital Economy and Society Index. Retrieved from <https://digital-agenda-data.eu/datasets/desi/visualizations>
2. Gustafsson, M., Elin, W. (2014). Safe Online e-Services Building Legitimacy for E-government. A Case Study of Public E-services in Education in Sweden. *JeDEM-eJournal of eDemocracy and Open Government*, Vol.5, (2), 155-173.
3. Heidemann, Julia, Muschter, Sebastian and Rauch, Christian (2013). How To Increase Public E-Services Usage In Governments – A Case Study Of The German Federal Employment Agency. *ECIS 2013 Completed Research*. Paper 128. Retrieved from http://aisel.aisnet.org/ecis2013_cr/128.
4. Margetts, Helen and Dunleavy, Patrick (2002). Better public services through e-government: academic article in support of better public services through e-government. National Audit Office report (HC 704-III session 2001-2). The Stationery Office, London, UK. Retrieved from <http://eprints.lse.ac.uk/21645/>

5. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. (2018). Vykorystannia informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii na pidpriemstvakh u 2018 rotsi [Use of information and communication technologies at enterprises in 2018]. Retrieved from http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/zv/ikt/viktp2018_u.xls
6. Kraus, K. M., Kraus, N. M., Holoborodko, O. P. (2018). Tsyfrova ekonomika: trendy ta perspektyvy avanhardnoho kharakteru rozvytku [Digital Economy: Trends and Perspectives of the Abangard Change of Development]. *Efektivna ekonomika*, (1). Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6047>
7. Orlov, V. M., Hapanovych, Ya. V. (2018). Alhorytmy tsyfrovoy ekonomiky v protsesi dystantsiinoho navchannia [Digital Economy Algorithms in the Distance Learning Process]. *Ekonomika i suspilstvo*, (17), 90-97.
8. Kabinet Ministriv Ukrainy. (17.01.2018). Pro skhvalennia Kontseptsii rozvytku tsyfrovoy ekonomiky ta suspilstva Ukrainy na 2018–2020 roky ta zatverdzhennia planu zakhodiv shchodo yii realizatsii [On approval of the Concept of development of the digital economy and society of Ukraine for 2018-2020 and approval of the plan of measures for its implementation]. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80>
9. Proekt Tsyfrovoi adzhendy Ukrainy [Project. Ukraine's Digital Agenda – 2020. Conceptual background (version 1.0)]. Retrieved from <https://uccr.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>
10. Verkhovna Rada Ukrainy. (03.09.2017). Proekt zakonu Ukrainy "Pro tsyfrovyy poriadok dennyyi Ukrainy" [The Draft of Law of Ukraine "On the Digital Agenda of Ukraine"]. Retrieved from <http://iportal.rada.gov.ua/uploads/documents/40009.pdf>
11. Chmeruk, H. H., Kralich, V. R., Burlakova, I. A. (2018). Deiaki aspekty tsyfrovoy transformatsii pidpriemstv [Some aspects of digital enterprise transformation]. *Prychornomorski ekonomichni studii*, (34), 97-101. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/bzes_2018_34_21
12. Shvydanenko, H. O., Tepliuk, M. A. (2018). Suchasni trendy rozvytku innovatsiinoho pidpriemnytstva [Modern trends of innovative entrepreneurship development]. *Ekonomika ta derzhava*, (5), 89-92.